18-19

Impact Factor 6.261 ISSN- 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOW ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

UGC Approved Multidiciplinary international E-research journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

Vol (II)

12 January 2019 Special Issue – 68

महिला सबलीकरणाच्या समस्या ६ आव्हाने आणि उपाय

Chief Editor
Dr. Dhanraj T. Dhangar
Assist. Prof. (Marathi)
MGV'S Arts & Commerce college,
Yeola, Dist. Nashik (M.s.) India

Executive Editor of This Issue
Prof. A.R. Bhosle
Assist. Prof. Head of Dept. Sociology
Vasant Mahavidalaya , Kaij, Dist. Beed

Dr. S.K. Gaike
Assist. Prof. Dept. of Sociology
Vasant Mahavidalaya , Kaij, Dist. Beed

SWATIDHAN PUBLICATION
Visit to - www.researchjourney.net

भारतातील महिला सक्षमीकरणाचा अभ्यास

[illegible] एस.जी.गव्हाणे
[illegible] विभाग प्रमुख, वसंत महाविद्यालय केज

[illegible]विक :-

स्वतंत्र भारताच्या इतिहासामध्ये आपण भारताच्या पंतप्रधान पदावर इंदिरा गांधी, राष्ट्रपती पदावर प्रतिभाताई पाटील यांच बरोबर [illegible] महत्वपूर्ण व जबाबदारीच्या पदावर महिलांना स्थान दिले असले तरी देशातील संपूर्ण महिलांचा वर्ग सक्षम जिवण जगतो आहे असे [illegible] वाटत नाही. आजही भारतातील मोठ्या प्रमाणात महिलांचा वर्ग हा दूर्बल आहे, तो नेमका किती हे सांगणे कठिण असले तरी त्याचे [illegible] चिंतनीय आहे हे मात्र निश्चित. देशात सामाजिक, आर्थिक, राजकिय इत्यादी दृष्ट्या दूर्बल, असक्षम महिलांचे प्रमाण लाक्षणिक आहे [illegible] सर्व बाबतीतील जीवनमान चांगले दिसत नाही. भारतात जगाच्या एकुण लोकसंखेच्या 16% पेक्षा जास्त लोकसंख्या राहते. आज [illegible] पातळीवर विज्ञान-तंत्रज्ञान, आर्थिक, सामाजिक विकासाने गरुड झेप घेऊन च्वव मानवता वादछ जन्माला घातला असला, तरी [illegible] महिलांचे जीवनमान सर्व बाबतीत सक्षम असल्याचे दिसत नाही. भारतात गेल्या दोनशे आडीचशे वर्षापासून महिलांना सामाजिक [illegible] मधून मुक्त करण्यासाठी अनेक चळवळी उभा राहिल्या अनेक महत्वपूर्ण कायदे करण्यात आले. पण भारतातील संपूर्ण महिलांना [illegible] लाभ झाला नाही. स्त्रियांना चांगल्या प्रकारचे जीवण मिळावे म्हणून विविध प्रयत्न झाले, इंग्रजांच्या काळातील सतिबंधीचा कायदा, [illegible] शिक्षण इ. महत्वपूर्ण कायदे करण्यात आले पुढे स्वातंत्र्य भारतात हुंडाबळी, महिला आरक्षण, सामाजिक हिसांचार, कौटुंबीक [illegible]. विवाह मर्यादा इत्यादी कायदे करण्यात आले तरिपण आजही भारतातील सर्व महिला सर्व बाबतीत सक्षम झालेल्या दिसत नाहीत. [illegible]दृष्टया महिला पुरुषा एवढ्याच सक्षम असतात पण भारतात पिढ्यान पिढ्या त्यांच्यावर अनेक अनैसर्गीक धार्मीक, सामाजिक, [illegible] बंधने लादून त्याना जाणिवपूर्वक केवळ चूल आणि मूल एवढ्यापरतेच मर्यादित कार्यक्षेत्र देऊन त्यांच्या नैसर्गिक कार्यक्षमतेवर कृत्रित [illegible] आणून त्यांना अदृश्य सामाजिक बंदणात बंदिस्त करुन पुरुषी समाजव्यवस्थेचे साधन बनवले आहे. भारतात ज्या महिलांना शिक्षण [illegible] आले. ज्यांनी शिक्षणामधुन सेंवा, उद्योग, व्यवसायामध्ये स्वावलंबन साधले त्या महिला सक्षम झाल्या आहेत. पण ज्या महिला [illegible] करत नाहीत, ज्यांना उत्पन्नाचा कुलाही मार्ग नाही, त्यांना स्वनिर्णयाचा अधिकार नाही त्यांचे जिवन पुरुषावरच आवलंबुन आहे. [illegible] साधन घारतील महिला वरुन वरुन सक्षम वाटत असल्या तरी त्यांचे जिवण पुरुषांच्या सुरात सुर मिसळून जगणे एवढे मर्यादित [illegible]चे सिदते. भारतात 2011 च्या जनगणनेनुसार 121.01 एवढी लोकसंख्या आहे पण या लोकसंख्येत पुरुषांच्या तूलनेत दर हजारी [illegible] प्रमाण राष्ट्रीय स्तरावर 940 ऐवढेच आहे. यामध्येही सर्व राज्यात पुरुष आणि महिला लोकसंख्येचे असंतुलन आढळून येते. देशात [illegible] आणि पांडेचरी मध्ये स्त्रियांची संख्या अनुक्रमे 1084 व 1038 (दर हजार पुरुषामागे) आहे. महाराष्ट्रामध्ये 940, उत्तर प्रदेशात [illegible] राजस्थान 920 ऐवढी दर हजार पुरुषांच्या तूलनेत स्त्रियांची संख्या आहे. भारतात मुलीना जन्माअगोदरच गर्भाशयात मारण्याचा प्रयत्न [illegible] जन्मल्यानंतर कुपोषण करुन तर विवाहानंतर कोटुंबीक, सामाजिक हिसांचार व छळाला तिला बळी पडावे लागते हे असेच चालु [illegible] तर भविष्यात भारतात महिलांचे प्रमाण कमी होत जाऊन लग्नासाठी मुलाना मुली विदेशामधुन आयात कराव्या लागतील, सामाजिक, [illegible] आराजक माजेल म्हणून मुलाच्या प्रमाणात मुलींना जन्माला घालने, तिचे संरक्षण व संवर्धन करणे महत्वाचे आहे तसेच तिला [illegible] देऊन आर्थिक बाबतीत स्वंयपूर्ण बनवणे महत्वाचे आहे. तेंव्हाच महिला सक्षमीकरण शक्य आहे.

[illegible]धन पध्दती :- प्रस्तुत संशोधनासाठी द्वितिय साधन सामग्री. (Secondary data) तसेच निरिक्षण तंत्र प्राणालीचा उपयोग करण्यात [illegible] आहे. यासाठी संदर्भ ग्रंथ, अहवाल, मासिके, वेबसाइट, वृत्तपत्रे इ. चा वापर केला आहे.

[illegible]कृत्ये :- संबंधीत शोध निबंधासाठी खालील गृहितकृत्ये आहेत.

देशांतील आर्थिकदृष्ट्या स्वंयपूर्ण नसणाऱ्या सर्व महिलाचे सक्षमीकरण झालेले नाही.
भारतातील महिलांचा सास्कृतीक, सामाजिक, आर्थिक व राजकिय दर्जा दुय्यम आहे.
भारतात महिलावर अन्याय व अत्याचाराचे प्रमाण प्रचंड आहे.
सामाजिक दर्जा बरोबरच आर्थिक बाबतीत योग्य दर्जा दिल्यास महिला सक्षम होतील.
शिक्षणामधुन स्वावलंबन व त्यामधुन सक्षमीकरण शक्य आहे.

[illegible]ला सक्षमीकरणासाठी उपाय योजना :-

मुलीचे लग्नाचे वय 18 वरुन 25 वर्षे करावे.
मुलीना सक्तीचे व मोफत शिक्षण द्यावे.
शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती व शैक्षणिक कर्ज सुविधा द्याव्यात.
सर्व बाबतीत 50% आरक्षण द्यावे.
प्रत्येक पालकाने मुलगी सक्षम (आर्थिक व सामाजीक दृष्ट्या) बनवूनच तिचे लग्न करावे.
मुलीचे जन्मदर वाढवण्यासाठी तिचे योग्य पालनपोषन घडवून आण्यासाठी सरकारने विविध उपाययोजना सवलती द्याव्यात (व्याज, कर्जमाफी, वेतनवाढ, पोषनभत्ता इ.) म्हणजे लोक मुलींना जन्माला घालतील व तिचे चांगले पालन पोषन करतील.

S.P.Mahavidyalaya, Bhoom Dist.O.bad
Bhoom

7) महिलावरील अत्याचार अजामीनपात्र गुन्हा ठरवावा.
8) लग्नानंतर मुलीना स्थावर संपतीमध्ये 50% वाटा द्यावा.

सारांश :-

भारतात महिलांचे जिवनमान चांगले दिसत नाही. महिलांची आई, बहिन, मुलगी, मावशी, सुन इ.च्या मा सुध्दा तिला जन्माअगोदरच मारण्याचे पाप भारतीय समाजव्यवस्था करते आहे. केवळ प्रचार, प्रबोधन करुन सम नसतात त्यासाठी धडक योजना व कार्यक्रमाची गरज असते ती करणे महत्वाचे आहे. नुसते कायदे करुन महिला स त्यांना निर्णायक काम व चांगला मोबदला मिळवून द्यावा लागेल तेंव्हाच महिला सर्व बाबतीत सक्षम होतील.

संदर्भ :-

1) काचोळे दा. धो., (2011), च्सामाजिक समस्या आणि सामाजिक मानसशास्त्रछ, कैलास पब्लीकेशन्स, औ
2) कुलकर्णी पद्मा प्रभाकर, (1999), च्भारतीय अर्थव्यवस्थाछ, विद्या बुक पदिलशर्स, औरंगाबाद-431001.

S.P. Mahavidyalaya, Bhoom BHOOM Tq. Bhoom Dist O.bad

PRINCIPAL
S.P. Mahavidyalaya, Bhoom
Dist. Osmanabad